

Kenyeres Dénes ny. alezredes:

A KÜLÖNLEGESEK

A Zrínyi Kiadó gondozásában látott napvilágot Bodoróczy János *A különlegesek. Különleges harceljárások, műveleti erők a magyar történelemben és a modern hadviselésben* című kötete, amely korszakonként mutatja be a magyar hadtörténelemben különleges feladatokra szervezett és alkalmazott könnyű gyalogos kötelékeket. A magyar harcost a kemény és alapos kiképzés során mindig fel lehetett készíteni a veszélyekkel terhelt különleges katonai, felderítési feladatokra.

Mint a szerző alapos és szakszerű áttekintéséből kiderül, Magyarországon több évszázados hagyománya van a különböző fegyvernemek és harceljárásaik leírásának a katonai irodalomban. Teoretikusaink minden korban kiemelt figyelmet fordítottak a háborúk, különböző harcok alkalmával szerzett elméleti és gyakorlati tapasztalatok értékelésére, a katonai iskolákban pedig igyekeztek ezeket feldolgozni és a kiképzések során hasznosítani.

A 20. században meghonosodott repülést rövid időn belül a hadseregek szolgálatába is állították. A repülő fegyvernem, a légi haderőnem a két világháborúban és nagyon sok helyi összecsapásban bizonyította létjogosultságát az államok hadseregeiben. A légierőhöz kapcsolódóan pedig sok egyéb harceljárást dolgoztak ki a speciális szakcsapatok részére. Létrejöttek az ejtőernyős- és deszantegységek és -alegységek, később pedig megszervezték a különleges rendeltetésű alakulatokat is. Ezeket a különleges módon kiképzett és jól begyakoroltatott különleges szakalegységeket általában repülőgépekről, helikopterekről juttatják alkalmazási területükre, az ellenséges vonalak mögé, a szemben álló ellenfél hátsó részébe.

Természetesen kezdetben a magyarok más megfontolás alapján szervezték a haderejüket, mint napjainkban. De szinte minden évszázadban alkalmaztak meglepetésre szolgáló osztagot/osztagokat, vagy azok harceljárása volt különleges, az ellenség számára pedig igazi meglepetés.

A honfoglaló és kalandozó magyar harcosok rendszeresen alkalmazták a színlelt támadást, majd látszat megfutamodást végeztek, ezzel lépre csalták az ellenséget. Kiváló lovaikon harcolva, mesterien alkalmazott nyilzapperrel és jól forgatott szablyáikkal sok-sok győzelmet arattak.

Zrínyi Miklós 1663/64 telén, a török által elfoglalt Eszék s térsége ellen indított nagyszerű támadást. Zrínyi tábornok alaposan felkészült a téli hadjáratra, serege élén mintegy 250 km mélyen behatolt az oszmán hadsereg által egy évszázada birtokolt területre. Tervét részint a meglepetésre alapozta. Tudatában volt annak, hogy a félholdas seregek télen nem számolnak ellenséges tevékenységgel.

A Dráva folyó vonala mentén haladt előre Zrínyi serege. Fő feladata a 8 km hosszúságú, faszerkezetes, észéki hadihíd megsemmisítése volt. A magyar és horvát katonák a hidat gallyakkal, náddal és egyéb gyúlékony anyaggal beborították, majd felgyújtották. Az akkor korszerű hadihíd elégett! A téli időszakban végrehajtott haditett egy rövid hónapot vett igénybe. A válogatott elit alakulat mintegy 20 napig csak menetelt, hat napon keresztül pedig véres harcot folytatott a félholdas seregek katonáival. A sikeres hadművelet Európa-szerte ismertté vált.

Mária Terézia ún. hétéves háborúja idején futaki Hadik András huszár tábornok hajtott végre híres haditettet az ellenség hátában. Hadik altábornagy zseniális haditervet dolgozott ki. Elhatározta, hogy megsarcolja az ellenség fővárosát, Berlint. Tudomására jutott, hogy II. Frigyes porosz király a fővárosától távol, a hadseregénél tartózkodik. Hadik seregéből jelentős számú különítményt állított össze. 1757. október 10-én 4320 fővel megkezdte a hatnapos menetet. A bátor altábornagy a sikeres manővert követően behatolt Berlinbe, és hadisarcot követelt a helyőrségtől. A város vezetői végül 215 000 ezüsttallért voltak kénytelenek fizetni Hadiknak. A magyar tábornok katonai vállalkozása a maga korában ellenséges területen nagyszerű huszáros bravúr volt! Mindezt a bátor és merész haditettet az uralkodó méltányolta. Hálája jeléül, 1758-ban kitüntette Hadik altábornagyot a Mária Terézia Katonai Rend nagykeresztjével. Hadik harmadikként érdemelte ki az előző évben alapított rendjelet.

A következő évszázadokban is születtek nagyszerű magyar hőstettek. A hajdúk, a kurucok, a huszárok, később pedig az 1848/49-es szabadságharc tisztjei és katonái hajtottak végre bravúros, különleges módon szervezett haditettet és sikeres vállalkozást.

A Nagy Háború sajnos nem ért véget az első félévek lehullásakor, mint ahogy többen is gondolták. Az állóharcok, állásháborúk szinte minden frontvonalon kialakultak. Német tapasztalatok alapján az Osztrák–Magyar Monarchia hadseregében is elkezdtek szervezni 1917-ben a rohamcsapatokat (Sturmtruppen). Alkalmazásuk fényesen bizonyította, hogy hatékony kiképzéssel jelentős sikereket lehet elérni.

A 20. században honosodtak meg a hadseregekben, s így hazánkban is az ejtőernyősök, majd azok harci alkalmazása. Vitéz Bertalan Árpád százados, Mária Terézia Katonai Renddel kitüntetett első világháborús hős, Szombathelyen 1938-ban kezdte szervezni az első kísérleti csoportot 16 fővel. Rendkívül kemény kiképzés során, egy év alatt lerakták a magyar katonai ejtőernyőzés alapjait. A következő évben áthelyezték őket a pápai repülőtérre. Az ejtőernyős keret századdá, majd zászlóaljja bővült. A hadrendben a Magyar Királyi 1. Honvéd Ejtőernyős Zászlóalj nevet kapta. A második világháború idején ezredé szerveződött, és 1944 októberében besorolták a Szent László Hadosztály kötelékébe. Az ezredet zászlóaljkozték több alkalommal is bevetették a háború utolsó éveiben a szovjet csapatok ellen. Nagyon súlyos veszteségeket szenvedtek, de harcoltak szinte az utolsó tőlényig.

A második világháború után többször is szerveztek ejtőernyős és mélységi felderítő-alegységeket különböző harcfeladatra. Minden gépesített lövészadosztály alárendeltségében alkalmaztak mélységi felderítő-alegységet. A legtovább hadrendben maradt a Szolnokon települő 34. Mélységi Felderítő Zászlóalj és az Egerben diszlokáló 24. Felderítő Zászlóalj.

A rendszerváltozást követően több alkalommal is átszervezték, modernizálták ezeket a zászlóaljakat. A nemzetközi tapasztalatokat is figyelembe véve 2016. január 1-jei hatállyal Szolnokon megalakult az MH 2. vitéz Bertalan Árpád Különleges Rendeltetésű Ezred. Újabb követelmények és nemzetközi események miatt 2017. szeptember 1-jén dandárrá szervezték az alakulatot. A parancsnoka Sándor Tamás dandártábornok lett. A különleges katonai műveletek végrehajtására szervezett magasabbegység szerteágazó és rendkívül bonyolult feladatokat képes megoldani hazai terepen és ellenséges területen, ha kell az ellenfél hátszágában is.

Az Ált/49 Magyar Honvédség Különleges Műveleti Doktrína 2014. évi kiadása szerint a különleges műveletek, a hagyományos erők és eszközök alkalmazásától eltérően, összetett, politikailag kiemelt jelentőségű, nagy kockázattal bíró feladatok megoldására összpontosítanak, ezért csak a legjobban felkészített és korszerűen kiképzett, modern haditechnikai eszközökkel felszerelt katonai egységek alkalmazhatóak erre a célra, a küldetés teljes és sikeres végrehajtása érdekében. A különleges műveleti erők önállóan, vagy más hazai, illetve nemzetközi erőkkel, szervekkel együttműködve a katonai stratégiai, illetve hadműveleti célok elérésének rugalmas, egyedülálló eszközt nyújtják.

A szerző alapos elméleti felkészültséggel és tárgyi tudás birtokában állította össze munkáját.

A műben – alapos történeti áttekintést követően – olvashatunk a 20. és 21. században létrehozott különleges rendeltetésű erők szervezéséről, összetételéről, felszereléséről, hatékony és alapos kiképzéséről, valamint műveleti alkalmazásáról, annak körültekintő logisztikai biztosításáról és támogatásáról.

A könyv a széles olvasóközönség számára is közérthetően mutatja be a különlegesek világát és tevékenységét. A közreadott mintegy 100 színes és fekete-fehér fotó jól kiegészíti a szerző által leírtakat.

Bodoróczi János: *A különlegesek. Különleges harceljárások, műveleti erők a magyar történelemben és a modern hadviselésben.* Zrínyi Kiadó, Budapest, 2019, 168 oldal